

Elikadura Burujabetza

**arazo
handientzako**

**irtenbide
txikiak**

Elikadura Burujabetza: irtenbide txikiak arazo handientzako

60. hamarkadaz geroztik elikagaien ekoizpen mundiala hirukoiztu egin da, populazioa bikoiztu egin den bitartean. Baina interes pribatuen menpe dauden ekoizpen, banaketa eta kontsumo mekanismoek milioika pertsoneri eragozten die beharrezko elikagaiak eskuratzeko. Munduan gosea ez da gutxitu.

Nekazari txikiak lurra, ura eta haziak eskuratzeko eskubidea ez dago bermatuta. Nekazal politikak bultzatzen duten sistema intentsiboa, industrial, deslokalizatua, petrolioarekiko menpekoa eta jasanezina da.

Zer da elikadura burujabetza?

Elikadura burujabetzaren helburu nagusiak hauek dira:

- Pertsonen elikadura segurtasuna bermatzea, hau da, bizirauteko behar ditugun elikagaiak ziurtatuta izatea.
- Kalitatezko eredu osasuntsu bat lehenestea. Elikagaien ekoizpena, banaketa eta kontsumoa ekonomiko, sozialki eta ingurumen ikuspuntutik modu jasangarrian eginez.

Elikadura burujabetzak elikagaiak ekoizteko eta merkatuak inposaturiko baldintzen aurka borrokan diharduten nekazariak sistemaren erdigunean jartzeko, tokian tokiko zirkuituak lehenetsiz, eta munduko gosearekin bukatu dezaketen bakarrak merkatuak eta merkataritza internazionalak direla dioen mitoa hautsiz. Eredu honek garraioaren murrizketa suposatzen du, eta ondorioz, mundu mailako berotegi efektuko gasen (BEG) zati handi batean ere bai.

Nekazaritza eta elikagaien sistemak krisi ekologikoa eta klimatikoa areagotzen ditu

Gaur egungo nekazal eredu industrialak krisi ekologiko globala sakontzen du klima aldaketan zuzenean eraginez. Nekazal industria da mundu mailako BEGen erantzule nagusia (%32), energi sektorearen (%24) eta garraioaren (%14) aurretik. Datu hauek garbi erakusten dute egungo nekazal ereduaren inpaktua ingurumenean eta krisi ekologikoari egiten dion ekarpena. Elikagaien ekoizpen sistema hau honelakoa da:

- **Intentsiboa.** Lurraren eta baliabide naturalen gehiegizko ustiaketa burutzen du, BEGen gehiegizko emisioa eraginez. Ingurunearen eta lurraren birsortzearen gaintik produktibitatea gainjartzean, karbonoa atzeman eta gordetzen duen lurraren oreka hausten da.
- **Industrial.** Ekoizpen eredu mekanizatua da, monokultiboan oinarritua eta ongari kimiko eta pestizidak erabiltzen dituena. Monokultiboak eta larre bihurtzeko oihanen mozketak biodibertsitatean eragin larria dute eta CO2 gehiegi askatzea suposatzen du.

- **Kilometrika eta petrolioaren menpekoa.** Merkantzien ekoizpen deslokalizatu honek eskulan merkea eta zorrotzak ez diren ingurumen lege-diak bilatzen ditu. Kontsumitzen ditugun elikagai askok milaka kilometro egiten dituzte gure mahaira iritsi aurretik, eta ondorioz, gehiegizko garraioak behar duen erregai fosilen erabilerak ingurumen kalteak sortzen ditu. Elikagaien gehiengoak guk kontsumitu aurretik 2.500 eta 4.000 kilometro artean egiten dituela kalkulatu da.

Elikagai eta nekazal sistema ahula

Azken hiru hamarkadetan aplikatu diren politika neoliberalak (merkatari-tzaren liberalizazioa, Hegoaldeko herrialdeen kanpo zorraren ordainketa, zerbitzu eta ondare publikoaren pribatizazioa,...), eta aipaturiko elikagai eta nekazal sistema gaur egungo egoeraren erantzule nagusiak dira.

Korporazio agroindustrialen botereak gora egin du ekoizpen prozesu osoan, biodibertsitatearen eta lantzeko lurra-ren %90 galdu da, eta milioika nekazari landatik hirietara mugiarazi ditu.

Elikagai eta nekazal sistema tradizio-nalak desegin dira, zeintzuk elikagaien segurtasuna eta burujabetza bermatzen zuten.

Nekazal politika aplikatzen den politika neoliberalaren parte da. 80. eta 90. hamarkadetan Munduko Bankuak eta Nazioarteko Diru Funtsak hegoaldeko herrietan erregulazio estrukturalak sistematikoki aplikatu zituzten:

- Gobernuak premiazko produktuei dirulaguntzak kentzera behartzea.
- Gastu publikoari murrizte gogorrak ezartzea hezkuntzan, osasunean, etxebizitzan eta azpiegiturretan...
- Txanpon nazionalaren debaluazioa bultzatzea esportaziorako produktuak merkatzeko, baina populazioaren eros ahalmena gutxituz.

Politika hauek tokiko nekazal ekoizpen sistema suntsitu dute herrialde txiroe-netako nekazariak kiebrara eramanez eta Iparraldeko herrialdeen elikagai inportazioen menpeko bihurtuz. Komunitate, industria eta zerbitzu publikoei zuzenduriko laguntza eta babesak ere deuseztatu dute.

Egoera Euskal Herrian

Nekazaritza industrial intentsiboa Euskal Herrira ere iritsi da eta gure herrian mendeetan existitu den nekazaritza tradizionalarekin bukatzen ari da. Nekazaritza eta elikagaien sektorea kontrolatzen duten enpresa handiek ekoizpen kostearen azpitik egotera iritsi daitezkeen prezioak inposatzen dituzte, baserritarra itotzeraino. Bata-suneko Nekazal Politikak (BNP), merkatua erregulatu beharrean, oraindik gehiago liberalizatzen du, ekoizle txikiak hondoratuz.

Administrazioek ere ez dute ezer egiten nekazaritza bezalako oinarrizko sektore baten heriotza ekiditeko. Beraien estrategia jatorrizko izendapenak eta kalitate zigiluak sortzea izan da, hauek kalitate estandar eta gestio eta ekoizpen eredu desegokietan oinarriturikoak. Politika hauek transgenikoei gur elurretan sartzen utzi diete.

Inolaz ere ez dute bultzatzen euskal nekazarien biziraupen eta lan duina bideratuko lukeen kontsumo lokalik.

Alternatiba bideragarri bat

Elikadura burujabetza aukera bideragarria da. Munduko Bankuak beste erakunde batzuekin eginiko txosten batek egiaztatu du. Ekoizpen agroekologikoak ekoizpen transgenikoak baino hobeto bermatzen du elikaduraren segurtasuna, txiroenei elikagaiak eta diru sarreak emanaz eta gainera merkaturako soberakinak sortuz. Txosten hau agroindustriako enpresa handiek baztertu egin zuten eta Munduko Bankuak artxibatu egin zuen.

Ikerketa askok erakusten dute nekazal ekoizpen txikiek errendimendu handi aizan dezaketela, erregai fosil gutxiago erabiliz, bereziki tokian tokiko elikagaiak kontsumitzen badira. Beraz, nekazal ekoizpen familiarrean ekoizpean inbertitzea aukera onena da klima aldaketari, goseari eta pobrezari aurre egiteko, eta baliabide naturaletara iritsi ahal izatea bermatzeko, eta gehiago munduko populazio txiroenaren %75 nekazaria denean.

Banaketa sistema globalaren monopolioa apurtzeko ezinbestekoa da zirkuitu motzen apustua egitea, hau da, merkatu lokalak, zuzeneko salmenta, kontsumo agroekologikorako kooperatiba eta

taldeak.... Modu honetan bitartekariak ekidin eta kontsumitzaile eta ekoizleen artean harreman estuagoa sortzen da, konfiantzan eta ezagutzan oinarriturikoa. Sistema honek landa eta hiriaren elkartasun handiago baterantz gamara, ingurumena zaindu eta mantentzen duen bitartean.

Beharrezkoa da politika publikoek eskakizun sozial hauek entzutea eta nekazal eredu lokala, dibertsifikatua eta ekologikoa babestea. Transgenikoak debekatzea, lur-banku publikoak sortzea eta produkzio ez industrialak beharrezkoak dira landa eremu bizi baterako.

Egin dezakegu!

Denok egin dezakegu zerbait sistema global injustu hau sistema lokal jasangarri bihurtzeko. Gure kontsumo ohiturak aldatu ditzagun. Gure elikadura beharrezko mekanismo jasangarriak erabiliz hornitu gaitzaketen baserritarak ditugu inguruan. Baserritarrei erositzen beraien biziraupena bermatzen diegu, eta ingurumenari onura egiten diegu mekanismo agroekologikoak babestuz, BEGk gutxituz eta paisaia egoera onean mantenduz. Nekazal eta elikadura sistema global krudel honek Hegoaldeko herrialde esportatzaileetako langileak esplotatzea ere ekiditen dugu.

Jango duguna erabakitzeko aukera batzuk ditugu. Alternatiba hauekin baserriarrek beraien erabakiak hartzea eta agroindustriarekiko duten mendekotasuna haustea ahalbidetuko dugu. Guzti hau tokian tokiko produktu osasuntsuak eta kalitatezkoak erosiz, bi aldeentzat bidezkoagoak diren prezioekin:

- **Tokian tokiko merkatu tradizionalak:** Aukera tradizionala da. Herri et ahiri gehienetan daude baserriarrak beraien produktuak zuzenean saltzen dituzten merkatuak. Produktu hauek garaian garaikoak eta modu tradizionalan ekoiztuak izaten dira. Produktuak bertako hazietatik datoz, ez dira transgenikoak et agure arbasoetatik jasotako teknikekin landu dira, batzuk modu ekologikoan.

- **Ekoizleen kooperatibak:** Elikagai ekoizle batzuk, nekazal sistema industrialean bizirautea ezinezkoa

dela jabetuta, kooperatibetan elkartu dira mundu mailako merkatuari aurre egiteko. Haziak, makinaria,... konpartitzeaz gain, batzuk zuzeneko salmenta burutzeko dendak ere jarri dituzte.

- **Kontsumo taldeak:** Talde hauek asko ugaritu dira azken urteetan. Nekazal eta elikadura sistema industrialari ihes egin nahian, ekoizle eta kontsumitzaileak kontsumo taldeetan elkartu dira bertako produktuak batzuk saldu eta besteak eskuratzeko. Taldeko kide bakoitzak astean garaian garaiko produktuz osaturiko otarra bat jasotzen du, taldea hornitzen duen baserriarrak ekoiztutakoa. Horrelako taldeetan parte hartzeko inguruan ditugun kontsumitzaile eta baserriarren elkarteetara jo dezakegu: EHNE, Biolur, Nekasarea, Basherri (Gipuzkoa),...

ELAk eskuduntzak dituzten administrazioei exijitzen die nekazari txikiak babestuko dituzten legeak bultzatzea, eta tokian tokiko merkataritza babestuko duten neurriak hartzea. Nekazal sektorea eta bertako langileak egoera larrian daude, bai Euskal Herrian bai Hegoaldeko herrialde esportatzaileetan.

Duintasunez biziraun dezaten, eta bide batez ingurumena babestuz, gure laguntza eta babesa eman behar diegu.

Utzi alde batera elikadura eta nekazal sistema industrial

Di NO al sistema agroalimentario industrial

Elikadura sistema lokal ekologikoa da irtenbidea

La solución es la agricultura y alimentación local ecológica